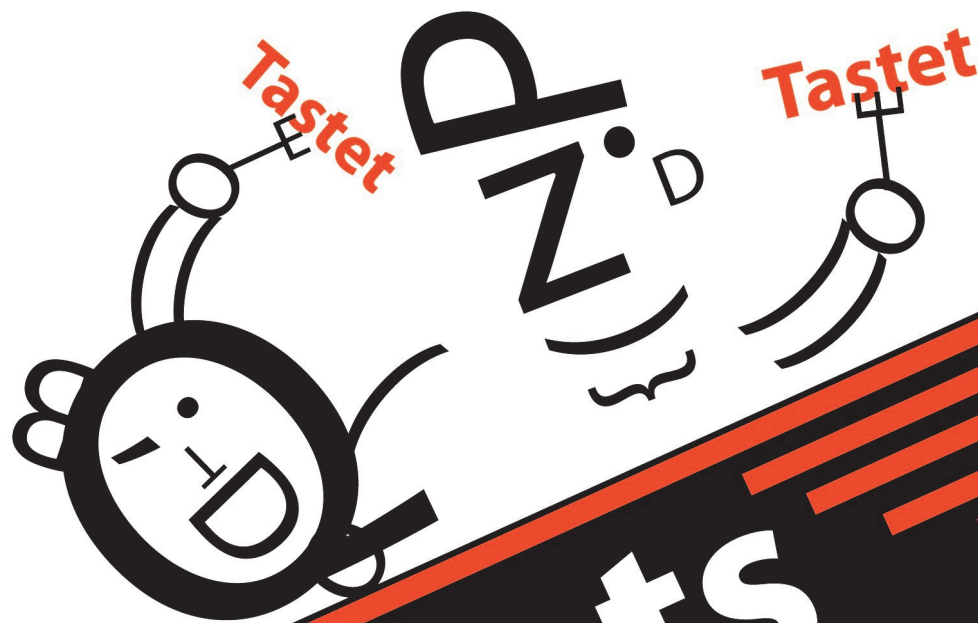

Tastets

de lletres de les Terres de l'Ebre

2012

Zoraida Burgos

Poeta i narradora, ha exercit de bibliotecària. Forma part de la generació de la postguerra catalana a Tortosa. Ha publicat els poemaris: *D'amors, d'enyors i d'altres coses*, *Vespres* (1978), *Cicle de la nit* (1982), *Reflexos* (1989) i *Blaus* (1993). Ha estat guardonada amb les premis Màrius Torres (1970) i Guerau de Liost (1992). En narrativa, l'any 1993, va ser premiada amb el Pin i Soler per *L'obsessió de les dunes*.

FRAGMENTS DE FRAGMENTS

Fragments de poesia, narrativa i contes infantils
de
Zoraida Burgos

Tastets de lletres de les Terres de l'Ebre 2012

Òmnium Cultural de les Terres de l'Ebre
Centre de Normalització Lingüística de les Terres de l'Ebre
Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Terres de l'Ebre, abril de 2012

INTRODUCCIÓ

Fragments de fragments

Els meus escrits són, realment, un conjunt de fragments. Amb les paraules intento explicar o, més aviat explicar-me, el sentit d'una cosa que sempre m'ha semblat inexplicable, el perquè de la vida.

A més, l'excés de paraules em fa nosa. En escriure voldria arribar al nucli de la idea. Sense massa ornaments. Intento fer, però, intel·ligible, allò que vull transmetre.

La poesia em permet aquest exercici ascètic, despollar el llenguatge. Per ser publicats a la col·lecció *Tastets* he triat un breu recull de poemes de diferents èpoques o llibres, una mostra de proses i dos exemples de literatura infantil.

Tots aquests fragments, tota la meua escriptura, són mínimes peces que, barrejades o degudament organitzades, són la base d'una autobiografia més o menys apòcrifa o real.

Z. B.

BLUE LANDSCAPE

Then I
Will dream that hope again, but else would die.

John Donne

Talleu la rel del vers:
Un somni
s'ha desfet
i els vidres han ferit el paisatge.

Vespres, Tortosa, 1978

EXILI SENSE VEUS

Escric en un cristall lletres de fum
i els líquens esgrafien els mots
i en fan silenci. (M'allunyo de mi
vers el meu centre, exili tenebrós.)
La veu llisca pel tall del ganivet
defugint sequedats, l'alè perdut,
i es fa noms esventats rere uns espills
que em retornen la imatge en fals acull.

QUART CREIXENT

L'aiguat sobtat ens aïllà del temps. La foscor va cloure el món
i la mar esdevingué una esfera tallada pel llampec.
Déus mediterranis, menjàrem, pagans, figues i raïms,
conreant la dolcesa en la humitat dels besos onejants.
Omplírem, amb rodolar de còdols i sentor de la frígola,
les valls sense arrels de la meva memòria. Limitats, els dits
es deliren per l'espai estimat: neguit del palp.
La lluna lluí, líquida en darrera frisança,
i el meu jo, occit i sec, acceptà l'il·lusori parany
i féu un cant de melangia infinita als déus.

PLENILUNI

Acceptat l'il·lusori parany,
anul·lo les certituds remotes de les ombres
i em deixo per disfresses de somnis,
sedejant el cos esquiu.
Captius l'espai i el temps, la mar nocturna i argentada
esdevé solellosa maragda de salabrors aquoses.
Els meus ulls assetgen a les aigües somortes
els teus asprejants refugis rectilinis
quan l'oracle lasci vessa mel sobre el meu cos gebrat.
Amb el desig, reneix, errívol, l'intacte sentiment arcaic.

TRENCAMENT DE LA IMATGE

Si, trencat el somni delirant, la veu restés,
què m'allunya dels closos territoris dels déus?
L'hora fuig: la imatge dels amants fretura
vora la freda mar, argentada i nocturna.

Cicle de la nit, publicat també dintre de *Reflexos*, 1989

REFLEXOS [1]

Sóc, erroni espai, tan sols memòria.
Temps esdevenidor i temps present,
vestigis d'un únic moviment. Es perd,
recent, el tacte, nebulosa dels dits.
Confusió de carícies. Ones, asprives llengües,
limiten la riba, el glaçat hivern, del meu desig.
En el record, falsejada tebiesa del teu cos
o de l'arena, mínim oneig modelat pel vent
sobre les dunes. Àvids, els llavis conreen volums,
translúcid somni, inicial projecte
d'un capgirat futur inassolible.

REFLEXOS [2]

Al palmell de les mans, concavitats joioses,
un pes tebi com de glicines nues em perdura,
i als llavis, salabrors del teu cos m'avesen la nostàlgia.
L'olor, de sol, dels sargassos amera el meu espai
d'agonitzant novici. Per ribatges de somnis
el temps se'ns desfarà.

Un cop de vent bronzint d'enllà dels arbres
et nodrirà records remots d'immòbils llunyanies
i oblidades fonètiques el joc celat i ardent dels plenilunis.
Retornarà el passat a cops intermitents,
brossall d'escumes emblanquant les roques,
rompent oblits i escantellant silencis.
El temps se'ns desfarà.

Furtiva, s'alçarà d'antics graons la voladissa imatge
amb esglai fredorós apropant nits d'errívols astres.
El temps se'ns desfarà.

REFLEXOS [3]

La boira ens encerclà –promíscues ombres— en una axial mandala
mentre s'alçava el foc cap a la lluna esquerpa.
Ambigus dards m'esquerdaven els dogmes
i dels dits em pujaven joiosament i tendra concèntriques onades.
El temps s'esmicolà perdut entre l'arena
i el murmuri somort de l'aigua pressentida ens fou lleu confident.
Embriagues besades no em van retornar el goig de les clares imatges.
Ara em deleixo per refer nostra irreal mandala de perfils fugissers.

Reflexos, Tarragona 1989

BLAUS [1]

Fragmentada la mar s'arriba
en canviants reflexos sense veus.
Iridiscents partícules d'un espill esquinçat,
navegada llum al fons de la retina.
Un temps tan desertat, el meu, i encara hem fet records.
En penúltim esforç, enterbolit el vers,
he endreçat les claus, ombrejant llenguatge
del jo que no sóc.

BLAUS [2]

El jo que no sóc a mi s'adreça
amb fragmentats bocins del que vaig ser.
Les paraules no poden dibuixar tants anys efímers,
s'enfronten la quietud fictícia de les aigües del riu
i el moviment submergit de tots els mars.
Oscil·la creixent la lluna sobre els màstils.
En últim discurs, fred, l'hivern es dissoldrà.
Pensament de mort, resignada certesa, glaç.

BLAUS [3]

Al fons de l'existència del jo que no sóc
l'irreal d'unes aigües salades riu amunt,
aigua dolça, de llot, endinsant-se en la mar.
Ambigus, l'esglai dels peixos i el silenci.
A frec d'ermassos de sol i lluna lenta
s'obstina el cant d'uns blues i el camí encès, de sal.

Blaus, 1993

IMATGES D'HIROSHIMA, D'AQUELL ESTIU LLUNYÀ

Imatges d'Hiroshima, d'aquell estiu llunyà,
han malmès la calma del meu jardí clos.

El sol batia fort la calç dels murs,
persistia, les nits, l'escalf de la solana,
el fresc so dels cadups. I els grills.
L'esglai d'Hiroshima, amenaça latent,
encaixava la por a les pedres dels marges.

Perdut, ara, el soplug,
constel·lacions engolides per l'excés de llum,
silenciada la veu de les hores, es frustra el temps.
S'han esgaiat els mots, espiral en biaix,
capgirat el món, hem collit les móres dels arbres més alts,
de les branques errades dels tarongers, ermassos,
s'ha falsejat el color i el so del capvespre.
La terra, calcinada de sal o cendra, runa,

.../...

.../...

acull encara les llavors de la treva,
refà els silencis en pretès inici,
encén els grocs de la fruita,
engatja el cant de les aigües, del vent.
I els morts? Dolor encès, anònim,
que arrasa la calma del meu jardí clos.

2004

SIGNES D'IDENTITAT

"Senyor, aquesta ciutat és fort i és estada en gran població en altre temps?"
Col·loqui quart . Cristòfol Despuig.

1.

Xiscla el vent, plana
sobre l'herbei més fràgil
i els murs sens límits.
Dessolat territori
mentre espera el crepuscle.

2.

Resta, encara,
tancada per muralles,
clos sense escletxes.
Ressò de veus antigues
a l'ombra de la Suda.

3.

El gest orgiàstic
de la gàrgola oculta
força la pedra.
Somriu, entre la molsa,
del gest i els fets dels homes.

.../...

.../...

4.

Fràgil missatge
soterrat. Pes de segles,
fang, escriptura.
Testimonial espera
d'una mirada nova.

5.

El foc del vespre
i l'alta cella vermella
la nit apunten.
Desvetlla el paisatge
d'amples aigües daurades.

6.

Nocturnes aigües
atreuen la muntanya.
Els cims s'hi enfonsen
i els colors es barregen.
Flueix el riu, els somnis.

L'OBSESSIÓ DE LES DUNES

La mirada llisa sobre la superfície corba, humana, horitzontal. S'esmuny, intenta fondre's, sensualitat oculta en l'opac paisatge de desolació. Silenci. Privat de sorolls, d'ombres, d'olors. Res no es mou. El vent refarà, tangencial, les corbes, modificarà lleument les formes carnals de les dunes, immobilitat fictícia.

El poder de suggestió fereix l'espectador absort en la bellesa més pura, descarnada d'ornaments. La mà de l'home no controla les línies.

Màscara i metàfora, la morbidesa càlida de l'arena. L'obsessió del paisatge desertat i silent envaeix els límits de les més antigues memòries. Arrapada a la retina la imatge del mar, fossilitzades les onades ínfimes que el vent imperceptiblement transforma.

Perdura en la ferida l'atracció, miratge, de les dunes.

L'obsessió de les dunes, 1994

UNA SENYORA EN VERMELL

La dona era sota l'aigua. Literalment, sota l'aigua. El riu que creuava el paisatge fluvial semblava no adonar-se'n. El riu era silenciós o sorollós. Depenia del vent o dels còdols del fons. La dona, a la radiografia que vam fer al quadre en descobrir que alguna cosa hi era a sota la capa de pintura, semblava senyorial, d'una grisor infinita i elegant. Amb una cara rodona i una mica de papada i tot. Duia joies, arracades i una agulla de pit. Ja ho he dit, tota una senyora.

Per netejar la brutícia encastada i els vernissos vells vam necessitar uns productes tan abrasius que per sota dels núvols rosats i de l'aigua calmada ens van aparèixer uns llavis i un vestit tan vermells, tan vermells, que fins i tot semblava que les tranquil·líssimes aigües del riu perdien el control en ofegar-la.

LA CASA QUE ARA ANOMENEN PALAU [2009]

El dia que, amb companys del curs de restauració, vaig entrar a la casa, inhabitada ja, per veure l'estat de les pintures modernistes dels murs i dels sostres, vaig sentir una emoció especial que anava molt més enllà de l'emoció artística produïda per la bellíssima decoració.

Emoció que no havia sentit el dia que, encara ara no entenc perquè, la meva mare em va fer acompanyar-la a la casa del *tío* Ricardo. Era així com designàvem la casa fins i tot després de la mort de l'oncle. Jo tenia molt pocs anys. Recordo que a la sala del fons del passadís, a mà esquerra, a la cambra que tenia una finestra que s'obria al pati de manises blanques i blaves, jeia la primera persona morta que jo he vist en la meua vida. Ella, l'esposa de l'oncle, havia mort feia unes hores. Era molt gran i va morir gairebé de sobte. Al llit tan sols es veia una cara lívida, els ossos del rostre, els pòmuls, molt marcats, on s'havien esvanit aquells petits cercles vermellosos o rosats que sempre lluïa, un nas afilat, prim com un full de paper. El relleu del cos, sota els llençols blancs, gairebé no es marcava. No recordo cap efecte de por ni de tristesa. Sí que recordo el dibuix de les petites rajoles de la terrassa, entrellucades des del silenci aturat de la cambra. La terrassa on jugàvem cada cop que anàvem a la casa, com fugint dels daurats de les portes i dels mobles, de la casa silent, callada, inútil, una casa que sempre havia semblat no viscuda, mai fruïda. .../...

.../...

Acostumàvem visitar l'oncle, el germà petit del meu besavi, dos cops l'any, per Nadal i crec que per algun aniversari. Calia portar-se bé. Ara que sé part de la història de la família i els motius del comportament de cadascú, aquelles visites em semblen un absurd incomprensible. Un lligam sense sentit. No obstant això, a mi me n'ha quedat per sempre un record viu. El passadís llarg cap a la llum de la terrassa, els finíssims mobles daurats de la sala gran, la desmesurada nevera elèctrica a la cuina, sempre buida, i els pastissos comptats i poc apetitosos que calia tastar.

Molts anys després, en tornar a la casa, deshabitada ja, vaig redescobrir una decoració modernista que jo no havia fixat a la memòria, unes pintures murals ben conservades malgrat els anys d'abandó, de deixadesa, uns murs que reclamaven la mà d'uns restauradors amb ganes de recuperar la perfecció dels colors i de les línies.

Més enllà de l'anàlisi primera i dels possibles projectes —o somnis— de restauració de la casa, en arribar a la cambra del final del passadís, vaig sentir sobtadament un calfred vivíssim, vaig recordar la fredor, la cara lívida, els pòmuls ossosos, el nas prim, la mort que, estranyament, en aquell moment llunyà, no m'havia produït cap emoció i que, finalment,

.../...

.../...

tants anys després, em desvetllava tot el sentiment del temps passat, de la presència gairebé real de la meva mare, aleshores jove, de les visites d'aniversari, dels finíssims mobles daurats, de la terrassa de manises blanques i blaves, dels pastissos comptats i poc apetitosos.

AL VAIXELL: UNA TEMPESTA

[...]

La matinada del cinquè dia de navegació els núvols formaven un mur molt dens, pesat, fosc. S'anunciava una violenta tempesta, els vents forts van donar pas a uns aiguats destarotats, l'aigua queia sense direcció precisa, inundant-ho tot. La violència del mar sacsejava el vaixell, semblava que el casc s'havia de partir per la meitat. Les onades, gegantines, cobrien la coberta i s'emportaven cordes, galledes i barrils, cables, politges, barques de salvament. La vela del trinquet es va estripar, els mariners van anar a baixar les veles que pesaven pel pes de l'aigua i per la força del vent. Les van subjectar als pals que quedaven en peu. La força de l'aigua i el moviment de les onades es van emportar per davant uns quants mariners. Ningú no els va poder salvar.

A la violència del elements s'afegia l'espectacle estremidor dels llamps il·luminant l'escuma sorollosa de les ones immenses.

Passada la tempesta, més de la meitat dels emigrants eren malalts. Uns altres no havien suportat les malalties, cada matí llençaven algun mort per la borda.

Michael es demanava si seria d'alguna utilitat suportar tantes misèries.

[...]

Fragment d'*Una llarga aventura*, Cincorres Club, 2008.

LES VINT-I-SIS LLETRES DE LA JÚLIA

La Júlia aprenia tantes coses que pensava que no li cabrien al cap.

Tot just podia parlar i ja sabia que el sol sortia per una banda del jardí, darrera dels xops i la palmera, i es ponía per l'altra banda, darrera les muntanyes. Ho va aprendre al començament de l'estiu. Quan sortia el sol li donaven l'esmorzar, quan es ponía li donaven el sopar i la posaven al llit, amb uns llibres de contes amb dibuixos d'animalons i moltes coloraines.

La Júlia creixia i aprenia un munt de coses. Va aprendre que els ocells piulaven al jardí, que els gats mandrosos miraven de reüll i no es deixaven tocar, que les formigues caminaven de pressa i en renglera.

Va aprendre que el cel no era foradat. Aquells puntets blancs que brillaven al cel no eren forats, eren estels.

Van venir dies de fred, uns dies més foscos, uns dies sense sol i sense lluna i sense estels. Més tard, va tornar la calor, els dies eren llargs. La Júlia encara aprenia. Els arbres, amb el fred, es quedaven sense fulles. Amb la calor els sortien fulles noves i tendres. La Júlia mirava els dibuixos dels contes amb moltes coloraines. Li agradaven. Els llibres eren amics.

.../...

.../...

Els nous llibres que li donaven a la Júlia eren una mica diferents. A més dels dibuixos de colors hi sortien una mena de ratlletes i rodones, uns dibuixets petits, ordenats, com fileres de formigues negres, sense colors. Eren avorrits. No es veia res. La mare li contava el conte. La mare li explicava els dibuixos de colors, però no era això. La mare li contava el què deien els dibuixets petits i negres, ensopits. Què estrany, pensava la Júlia. Els dibuixos avorrits, que va resultar que es deien lletres, contaven moltes més coses que els dibuixos de colors.

D'un dibuix amb un gat i un ratolí, les lletres n'explicaven l'ensurt del ratolí, l'olor del formatge, el soroll de les passes, el xip-xap de la pluja al jardí de fora, l'esclat del tro que segueix el llamp. Les històries que contaven les lletres eren molt més divertides i molt més encisadores que les històries que es podien endevinar amb els dibuixos. La Júlia no s'ho acabava.

Un dia li va caure a la mà un llibre sense cap imatge. No hi havia cap dibuix que expliqués la història. Tan sols els signes, les ratlles i rodones avorrides i negres. Però la mare va agafar el llibre i aquelles lletres van

.../...

.../...

començar a explicar les històries més fantàstiques del món. Hi sortien girafes, lleons, estels, ànecs, pluja, llamps, boscos, bruixes, prínceps.

Cap dibuix i tantes històries. La Júlia reia, plorava, s'estremia, somiava, aprenia, feia amics.

Li va faltar temps per aprendre les lletres. No es va preocupar per si li esclatava el cap. Si tan sols eren vint-i-sis lletres!

Va ser la història més fantàstica de totes les històries: vint-i-sis lletres podien contar totes les contalles del món.

ÍNDEX

Introducció,	5
Blue Landscape,	6
Exili sense veus,	7
Quart creixent,	8
Pleniluni,	9
Trencament de la imatge,	10
Reflexos [1],	11
Reflexos [2],	12
Reflexos [3],	13
Blaus [1],	14
Blaus [2],	15
Blaus [3],	16
Imatges d'Hiroshima, d'aquell estiu llunyà,	17
Signes d'identitat,	19
L'obsessió de les dunes,	21
Una senyora en vermell,	22
La casa que ara anomenem palau,	23
Al vaixell: una tempesta,	26
Les vint-i-sis lletres de la Júlia,	27

Tastets de lletres de les Terres de l'Ebre 2012,

Fragment de fragments,

es va acabar d'imprimir i enquadernar
a la Impremta Querol, SL, de Campredó-Tortosa,
el mes d'abril de 2012.

Tastets de lletres de les Terres de l'Ebre

Convivència d'aigües, la lletra és el paisatge. L'art poètica i la prosa saborosa sembren, ara i adés, la llavor de la literatura. Conviuen l'aigua i la natura, olor de versos i narratives, la paraula sana reviu, engendra immenses sensacions. Ara i per sempre, ens hem desfet de malícies, i han sorgit Blaus i Reflexos. Amb caliu el riu somriu, s'obsessionen les dunes i formen un tot ben nostre. Vespral epíleg i ombres primeres, la matèria del poema exalta l'ànima. I aquí, tothora, la veu de dona poeta, la innata veu del vers nodrit, s'enlaira amb enyor i altres coses, basteix clares platges a l'ombra de l'oracle.